

SLUTTRAPPORT

LYS I ALLE GLAS

Januar 2012

LYS I ALLE GLAS

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	2
1. Sammendrag	3
2. Bakgrunn og problemstillinger	5
3. Gjennomføring	6
3.1 Organisering	6
3.2 Finansiering	8
3.3 Kommunenes rolle i prosjektet	9
4. Registrering av eiendommer	9
5. Eiere av bruk uten fast bosetting	10
5.1 Hvor bor eierne?	11
5.2 Eierform	13
5.3 Hva sier eierne på spørsmål om salg eller utleie?	13
6. Hvem jakter på småbruk?	15
7. Lovverket	16
7.1 Null-konsesjon	17
7.2 Sameie og dødsbo	18
8. Bolyst	18
9. Resultater	20
9.1 Salg og bosetting	20
9.2 Hvem er de nye eierne?	21
9.3 Arbeid og næringsetablering	22
9.4 Profilering	23
10. Evaluering av prosjektarbeid	24
11. Erfaringsutveksling – samarbeid med andre lignende prosjekter	25
12. Overføring av erfaringer og arbeidsoppgaver og tiltak videre	26
13. Vedlegg	27
14. Litteratur	27

1. Sammendrag

Lys i alle glas har vært et bosettingsprosjekt hvor 12 kommuner i Buskerud har samarbeidet. Utgangspunktet for prosjektet var m.a. at de fleste av kommunene i Hallingdal, Numedal og Midt-Buskerud hadde hatt nedgang i folketallet, de siste årene

Lys i alle glas registrerte 780 bruk uten fast bosetting i Øvre Buskerud (de 12 kommunene). Prosjektet har tatt kontakt med eierne, og forsøkt å skape dialog om brukets framtid. I alle kommunene står det gardsbruk uten fast bosetting. Dette er attraktive bosteder for mange, men de er vanskelige å få kjøpt. En undersøkelse MMI gjorde for Landbruks- og matdepartementet i 2005 viste at 200 000 nordmenn kunne tenke seg å kjøpe et småbruk, først og fremst for å skaffe seg et mer attraktivt bomiljø. Siste undersøkelse fra oktober 2011 utført av Sentio, viste at så mange som 800 000 kunne tenke seg å bo på småbruk.

Målet var å få fast bosetting på 100 bruk innen utgangen av 2011. Resultatet er at det per januar 2012 har skjedd en endring i eierforhold eller utleie på 183 av de registrerte brukene. Hvis tallene brytes ned, viser det at det har skjedd 124 eiendomsoverdragelser. I tillegg har eiere selv bosatt seg på 26 av eiendommene. Prosjektet har også registrert at det nå skjer utleie på 33 av brukene.

På 96 av de 183 brukene med endring er det sikker bosetting. Det antas bosetting på 33 bruk innen kort tid. Dette gjelder bruk som nylig er solgt, eller at nytt våningshus er under oppføring. På 45 bruk er det usikkert når eller om eier kommer til å bosette seg.

Prosjektet har jobbet med eiere av bruk uten fast bosetting, og særlig eiere som vil selge, potensielle kjøpere, og til dels også de som har kjøpt med tanke på arbeid. I tillegg er det jobbet med informasjon til eierkommunene og andre regioner som jobber med tilsvarende problemstilling.

Prosjektets erfaring er at mange eiere har hatt stort behov for å prate om temaet, og det er mange følelser knyttet til årsaker for at gårdsbruk ikke blir solgt. I noen tilfeller ønsker ikke nåværende eier å ta noen avgjørelse på salg «så lenge ho mor leve». Mange føler at de forvalter eiendommen på vegne av familien, altså det som Frode Flemsæther fra Bygdeforskning beskriver som transgenerasjonelt eierskap i sin rapport «Det handler om følelser».

Lys i alle glas har hatt mange henvendelser fra interessenter, familier og enkeltpersoner, som kan tenke seg å flytte til området. Det har blitt gjort lite for å markedsføre ledige gårdsbruk, da flaskehalsen har vært å få eiendommer ut på salg. Det er mange som vil kjøpe, men få som vil selge. De fleste eiendommene som har blitt lagt ut for salg, har blitt omsatt etter kort tid.

Prosjektet har brukt tid på å få bosatt familier som ønsker å flytte til området, i andre ledige hus, inntil de finner drømmestedet. Det har også blitt brukt tid på å få fram gode historier og eksempler om familier som har flyttet, i i nyhetsbrev, på nettside og i media. Målet har vært å motivere eiere til å tenke at de sitter på en ressurs som kan være interessant for mange.

Prosjektets erfaring er at det har vært en stor styrke å være et samarbeidsprosjekt mellom 12 kommuner i 3 regioner. En aktiv styringsgruppe har vært med å sikre dialogen mellom kommunene og prosjektet. Det har også vært en styrke å være 3 prosjektledere, med ulik kompetanse og nettverk.

En annen viktig suksessfaktor har vært langsiktigheten. Kommunene tok selv initiativ og gjennomførte forprosjektet. Hovedprosjektet har hatt varighet på fire år, og det har gitt mange eiere tid til å vurdere forholdet sitt til gårdsbruket, tid til å ta de vanskelige samtalene med resten av familien og tid til å tenke på det beste for bruket.

Prosjektet er finansielt et spleiselag mellom de 12 kommunene, regionråd, Buskerud Fylkeskommune, Fylkesmannen i Buskerud, Landbruks- og Matdepartementet og Kommunal og Regionaldepartementet. Det har dermed vært lokal, regional og nasjonal finansiering. Det har vært en tyngde å ha med 12 kommuner, i tre definerte regioner.. Det har bidratt til å gi en tryggere og mer langsiktig finansiering.

Hovedprosjektet har pågått over 4 år og har nådd de målsettingene som ble satt. Men samtidig er det en klar oppfatning at kommunene fremdeles har en stor uutnyttet ressurs, som det også i fortsettelsen bør arbeides aktivt med, for at det skal bli lys enda flere glas. Med tanke på «levande bygder» og som fortrinn i kampen om arbeidskraft, er bruk uten fast bosetting en ressurs, som bør få et annet fokus, enn det som er tilfelle i dag.

Familie har funnet lykken på Øst Modum.

2. Bakgrunn og problemstillinger

Ideen med prosjektet «Lys i alle glas» startet i Nore og Uvdal kommune, etter deltagelse på seminar i 2005 hvor prosjektet «Mange vil ha – men få vil selje» fra Vest-Telemark ble presentert. Nore og Uvdal kommune kontaktet sine nabokommuner i sør og inviterte de med på et felles prosjekt. Utfordringene for kommunene i Flesberg og Rollag kommune var i store trekk de samme som for Nore og Uvdal. Prosjektet i Numedal med Numedalsutvikling som prosjektansvarlig, ble satt i gang og kartlegging av tomme gårdsbruk viste 278 ubebodde gårdsbruk fordelt på tre kommuner. Prosjektet ble finansiert og var klart til oppstart i 2006.

I 2006 hadde prosjektet «Kvinnovasjon» sitt oppstartseminar på Lampeland, her ble det holdt en presentasjon av forprosjektet til Lys i alle glas som pågikk i Numedal. Dette resulterte i at representanter fra Hallingdal og Midt-Buskerud så fellestrekk til sine kommuner, og det ble etablert kontakt med prosjektet i Numedal. Resultatet ble et samarbeidsprosjekt mellom 12 kommuner i tre regioner i Buskerud, som man kalte «Lys i alle glas».

De aller fleste kommunene i Numedal, Hallingdal og Midt-Buskerud har i større eller mindre grad opplevd negativ befolkningsutvikling eller stagnasjon de seinere årene. For noen av kommunene gjelder nedgangen for hele kommunen, mens det for andre først og fremst har vært fraflytting fra grendene.. Felles for alle kommunene er at de har gårdsbruk uten fast bosetting. Det ble til sammen registrert i underkant av 800 bruk uten fast bosetting i de 12 kommunene.

Med prosjektet «Lys i alle glas» tok de 12 kommunene i Numedal, Hallingdal og Midt-Buskerud, til dels via sine regionråd, initiativ og startet et konkret tiltak. Målet var å utnytte ubebodde bruk som en ressurs, i forhold til tilflytting. Et bidrag for å å snu en negative trend i forhold til befolkningsutvikling. Men også et bidrag til at ungdom etter endt utdanning skal kunne finne interessante arbeidsplasser og bosteder i området. For svært mange er mindre bruk attraktive bosteder, men som det kan være vanskelig å få kjøpt. En undersøkelse fra MMI gjort for Landbruks- og matdepartementet i 2005 viste at så mange som 200 000 nordmenn kunne tenke seg å kjøpe et småbruk, først og fremst for å skaffe seg et mer attraktivt bomiljø. Siste undersøkelse fra oktober 2011 utført av Sentio, viste at så mange som 800 000 kunne tenke seg å bo på småbruk.

Prosjekt mål:

Medvirke til at minst 100 fraflytta bruk får fast bosetting i Numedal, Hallingdal og Midt-Buskerud innen 31.12. 2011 og at flesteparten av tilflytterne får seg arbeid i regionen eller har med seg sin egen arbeidsplass.

Regionale mål:

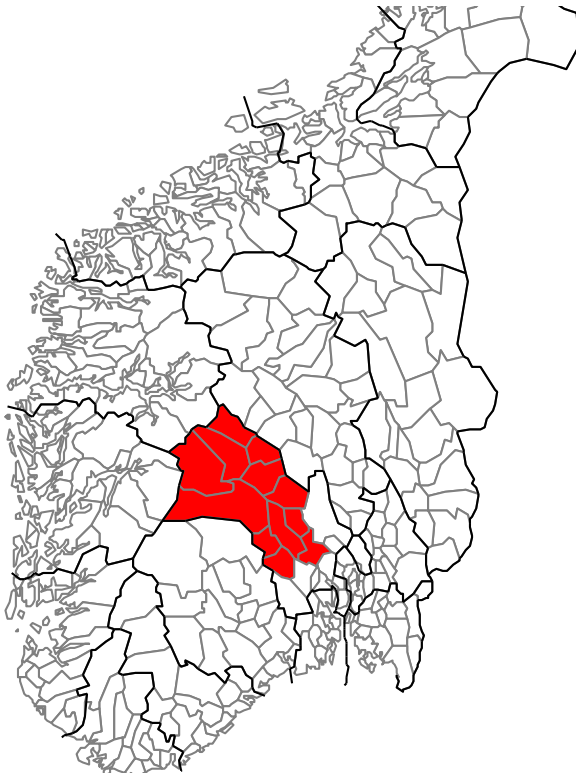
Medvirke til at minst 40 fraflytta bruk får fast bosetting i Hallingdal og at flesteparten av tilflytterne får seg arbeid i regionen eller har med seg sin egen arbeidsplass.

Medvirke til at minst 30 fraflytta bruk får fast bosetting i Midt-Buskerud og at flesteparten av tilflytterne får seg arbeid i regionen eller har med seg sin egen arbeidsplass.

Medvirke til at minst 30 fraflytta bruk får fast bosetting i Numedal og at flesteparten av tilflytterne får seg arbeid i regionen eller har med seg sin egen arbeidsplass.

3. Gjennomføring

«Lys i alle glas» er gjennomført som et prosjekt etter PLP-metoden (Prosjektlederprosessen), med styringsgruppe, prosjektansvarlige og prosjektledere. Prosjektet er eid av de 12 kommunene i regionene Hallingdal, Numedal og Midt-Buskerud.

Kartet viser de 12 kommunenes plassering i Sør Norge

3.1 Organisering

Styringsgruppa har bestått av:

- Knut Arne Gurigard, leder, prosjektansvarlig for Hallingdal, representerer Regionrådet for Hallingdal.
- Magne Pedersen, prosjektansvarlig for Numedal, representerer Numedalsutvikling IKS.
- Tone Ranheim Rolfstad, prosjektansvarlig for Midt-Buskerud, representerer Buskerud Næringshage AS.
- Marit Torsrud Nerol, jordbruksforvalter i Ål kommune, representerer kommunene i Hallingdal.
- Terje Halland, næringskonsulent i Nore og Uvdal kommune, representerer kommunene i Numedal.
- Gunvor Synnøve Green, jordbrukssjef i Modum (2007-2010), i Sigdal fra 2011, representerer kommunene i Midt-Buskerud (Harald Lesteberg, landbrukssjef i Sigdal har fungert som kommunenes representant i 2010).
- Jan Olav Markussen, politiker Buskerud Fylkeskommune har vært observatør i styringsgruppa fra 2009.

Prosjektledere:

- Torunn Bekkeseth, Hallingdal (2008 – 2011)
- Terje Halland, Numedal (2007 -2009)
- Elin Halland Simensen, Numedal (2009-2011)
- Hilde Riis, Midt-Buskerud (2008-2010)
- Tone Ranheim Rolfstad, Midt-Buskerud (2010- 2011)

Prosjektmedarbeidere:

- Magne Akervold, Nes (2008)
- Steinar Breie, Hol (2007-2008)
- Knut Tore Eidal, Midt-Buskerud (2007-2011)
- Gunhild Rishovd Korsbøen, Midt-Buskerud (2009-2011)
- Lise Kihle Gravermoen, Midt-Buskerud (2010-2011)
- Elin Halland Simensen, Numedal (2008 – 2009)

I 2007 ble det gjennomført en kartleggingsfase i alle de 12 kommunene. Mye av arbeidet ble gjort av kommunenes ansatte i landbruksforvaltningen, med bistand i oppstartsfasen fra Terje Halland fra Nore og Uvdal kommune. Det ble da registrert ca. 800 bruk uten fast bosetting. Registreringene var tilgjengelig for prosjektlederne som startet sitt arbeid i januar 2008. Det var også utarbeidet en prosjektplan med en målbar og klar målsetting: **100 bebodde bruk innen 31.12.2011**. Prosjektet skulle ta personlig kontakt med flest mulig av eierne av ubebodde bruk og motivere disse til å få bosetting på bruka, ved egen bosetting, ved overdragelse i familien eller ved salg i det frie markedet.

Alle de 12 kommunene fattet politiske vedtak om å delta i prosjektet med finansiering og egeninnsats. Alle eierne av ubebodde bruk har fått brev med informasjon om prosjektet underskrevet av ordførerne fra deltagerkommunene. Prosjektet er godt forankret hos prosjekteierne.

I løpet av prosjektperioden har det vært jevnlig møter mellom de tre prosjektansvarlige og styringsgruppa, samt med prosjektlederne. Prosjektlederne har hatt møter, omtrent en gang pr måned.

De prosjektansvarlige har sørget for fullfinansiering underveis i prosjektet.

Ny eier på Flata i Krødsherad

3.2 Finansiering

Finansieringskilder:

- De 12 kommunene (inkl. egeninnsats)
- Buskerud fylkeskommune
- Fylkesmannen i Buskerud, BU-midler
- Landbruksdepartementet
- Kommunal og regionaldepartementet (Småsamfunnsmidler)

En del av midlene er benyttet til fellestiltak for alle, ellers har hver region hatt ansvar for sin andel.

Finansieringskilde	Sum
Landbruks- og matdepartementet (LMD), forprosjekt 2007	200.000
Småsamfunn LMD 2008	200.000
Småsamfunn Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) 2008	800.000
Småsamfunn KRD 2009	800.000
Fylkesmannen i Buskerud 2009	640.000
Buskerud fylkeskommune 2009	500.000
Buskerud fylkeskommune 2010	500.000
Buskerud fylkeskommune 2011	500.000
Kommunene 2008-2011	1.440.000
Sum	5.580.000

Fordelt på de 12 deltagerkommunene er finansieringen slik:

Kr 465.000,- per kommune for hele prosjektperioden, eller kr 93.000 per kommune per år. Forutsatt 150 bosettinger vil hver bosetting ha kostet kr 37.200,- i offentlig pengebruk. I tillegg kommer egeninnsats fra kommunene.

Fra venstre regionrådsordfører i Hallingdal Oddvar Grøthe, ordfører Nes Gerd Eli Berge, daværende kommunal og regionalminister Magnhild Meltveit Kleppa og prosjektlederne Hilde Riis, Elin Halland Simensen og Torunn Bekkeseth.

Bildet over viser daværende Kommunal- og regionalminister Magnhild Meltveit Kleppa på besøk på Nes i 2008, for å dele ut midler til «Lys i alle glas» fra småsamfunnssatsinga.

3.3 Kommunenes rolle i prosjektet

Alle tolv kommunene gjorde kommunestyrevedtak i 2007 om å gi 30 000 kr pr år til prosjektet i fire år, dvs 2008 – 2011. Alle ordførere var med og signerte det første brevet som gikk ut til eierne januar 2008, og det har vært orientering i alle kommunestyrer underveis i prosjektet. De fleste landbrukskontorene har vært mer eller mindre delaktige i prosjektet underveis.

For å sikre et godt resultat i prosjektet og en langsiktig effekt, har det vært nødvendig med en god dialog med landbrukskontorene. De har blant annet bistått prosjektlederne med innhenting av informasjon fra matrikkelen, folkeregister, bopliksaker. Prosjektet har ikke fulgt opp eiendommer der det har vært konflikter omkring bopliksaker. Ved oppsummering av resultatene ser en at kommuner som har vært spesielt aktive med å følge opp krav om boplikt, har bidratt til å få bedre resultater i prosjektet.

Forankring av prosjektet – politisk forankring

Landbrukskontorene har gjort en god jobb med å forankre prosjektet i den enkelte kommune. Informasjonsflyten innad i kommunene har ikke alltid vært god nok. I Hallingdal har Regionrådet for Hallingdal vært prosjektansvarlig, både daglig leder og prosjektleder har orientert de seks kommunene ved behov. I Numedal har Numedalsutvikling IKS orientert kommunene ved jevne mellomrom. I Midt-Buskerud har prosjektleder også informert regionrådet, og det har vært god dialog mellom den enkelte prosjektmedarbeider og kommunen.

Samarbeid med kommunene – administrative forankring

Landbrukskontorene har sitt eget kommunenettverk, i tillegg til at regionrådene med ordførere og rådmenn treffes. Det er nyttig med erfaringsutveksling på mange felt, og Lys i alle glas har vært et felles tema i prosjektperioden. De enkelte prosjektlederne har vært med på de regionale samlingene som de ulike landbrukskontorene har. De to øverste kommunene i Numedal har deltatt på samlingene i Hallingdal. Midt-Buskerud har sine egne samlinger et par ganger i året.

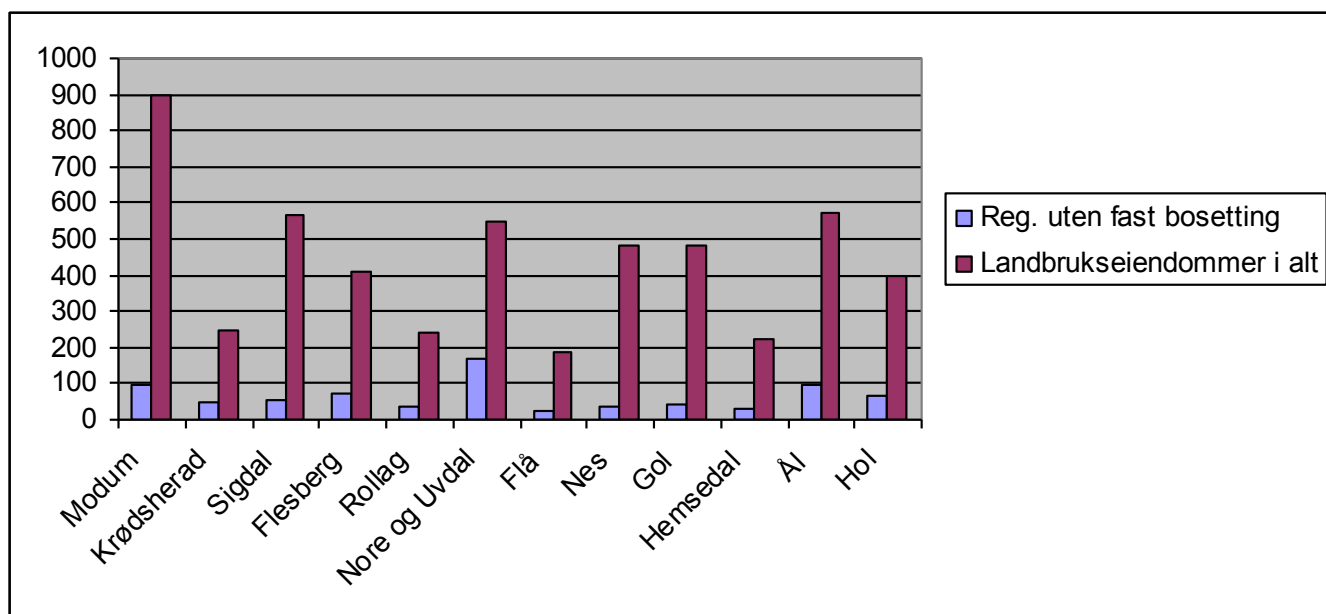
Samarbeidet med kommunene har stort sett vært svært godt, og de fleste kommunene har sett på prosjektet som en positiv bidragsyter..

4. Registrering av eiendommer

Alle kommunene gjennomførte registrering av bruk uten fast bosetting. (gjenntakelse)

Gjennom prosjektarbeidet kan det synes som om registreringene er gjennomført noe ulikt, noen har basert seg på mer på skjønn og lokalkunnskap enn andre. Noen kommuner har vært spesielt nøye og har registrert alle typer landbrukseiendommer uansett størrelse og beliggenhet. I andre kommuner er det registrert bruk som kanskje ikke er særlig egnet til bosetting. Det er grunn til å tro at det i noen kommuner er «mørketall» når det gjelder dette.

Prosjektet besluttet tidlig i prosessen å forholde seg til den opprinnelige registreringen. Det er seinere kun foretatt mindre justeringer.

Tabell 4.1. Registrerte bruk uten fast bosetting i de 12 kommunene og registrerte landbrukseiendommer totalt pr. 2010 (SSB)

Det er registrert i alt 780 eiendommer uten fast bosetting i de tre regionene. 203 bruk i Midt-Buskerud, 278 bruk i Numedal og 299 bruk i Hallingdal. Det er totalt 5252 landbrukseiendommer i de samme kommunene.

5. Eiere av bruk uten fast bosetting

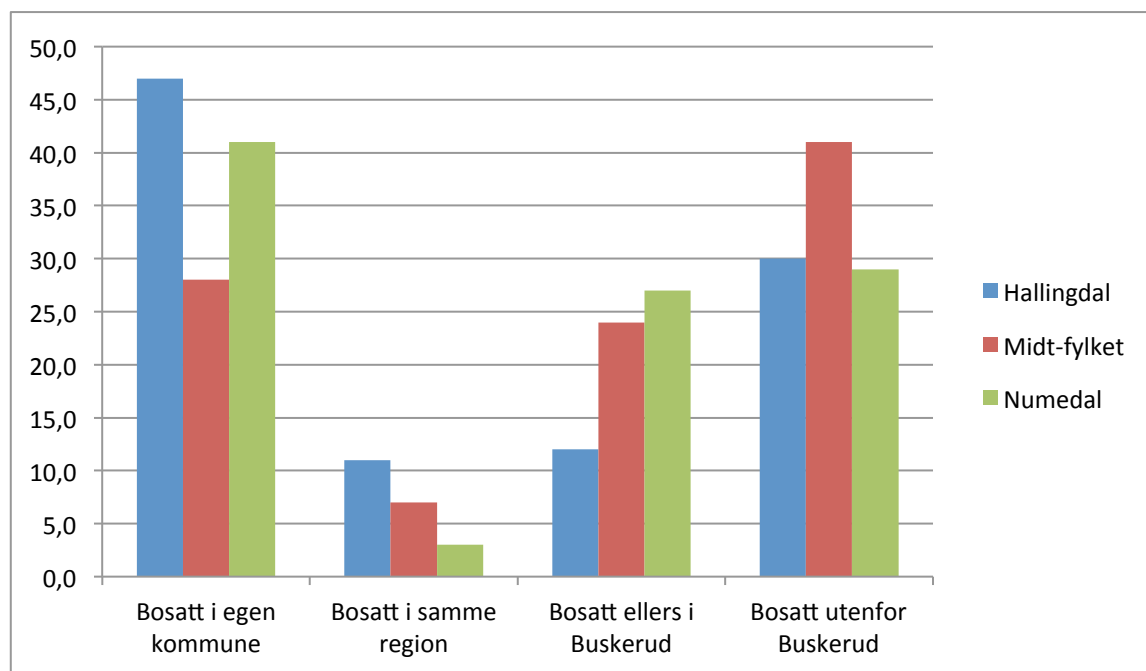

Trintrud søre i Ål, et bruk som er solgt, som et resultat av «Lys i alle glas»

5.1 Hvor bor eierne?

Eierne av de ubebodde landbrukseiendommene er en sammensatt gruppe. Prosjektet har hatt dialog med de fleste eierne, og det er blant annet oppsummert hvor de bor, i forhold til den landbrukseiendommen de eier. Hvor eierne er bosatt har innvirkning på hvordan eiendommen brukes. De som bor i samme kommune bruker gjerne eiendommen som tilleggsjord eller som «arveobjekt» fordi de har flere barn. Eiere som bor i mer sentrale strøk bruker gjerne eiendommen som feriested.

Tabell 5.1.1 viser at en stor andel av eierne av ubebodde bruk bor i samme kommune som eiendommen ligger, noen få bor i nabokommunene og flere bor andre steder i fylket. En tredjedel bor utenfor Buskerud. Dette sammenfaller godt med tall som Bygdeforskning bruker (Bygdeforskning, Rap. 3/2011). Den viser at 70 % av de som eier en ubebodd eiendom i de mest sentrale strøk bor mindre enn 100 km fra eiendommen. For eiendommer i mindre sentrale strøk er tallet 42 %.

Tabell 5.1.1. Tabellen viser hvor eierne av bruk uten fast bosetting har sin hjemmeadresse.

Mange bor innenfor samme kommune og driver landbrukseiendommen derfra. Noen har kjøpt en tilleggseiendom, fordi de ønsker å drive større og ha tilgang til mer jord. Det er et landbrukspolitisk mål at eier og bruker skal være den samme (kap 10.4.2 i St. meld 9 (2011-2012)). Dette tilsier at det bør stimuleres til at aktive brukere kan sikre seg egen tilleggsjord i form av jordbruksareal og skog. Dette har vært vist til som et paradoks av lokalpolitikere i prosjektperioden. Man ønsker seg bosetting på alle bruk, samtidig som man ønsker å styrke aktive bønder med tilleggsjord.

Landbrukseiendommer som regnes som tilleggsjord til andre gårder i kommunen, vil det ikke være boplikt på, så lenge eier selv bor på driftsenheten. Det vil si at hvis noen eier flere landbrukseiendommer og de regnes som en driftsenhet, så oppfyller de boplikten ved å bo på en av eiendommene.

Prosjektet har motivert de som eier flere landbrukseiendommer til å leie ut husene som ikke er i bruk. Noen ønsker ikke å fradele fordi de avventer hvor barn skal bosette seg. Eller fordi søsken av dagens eiere bruker husene som feriested. Andre har vurdert fradeling av det ene tunet, og noen steder er fradeling gjort før prosjektet startet.

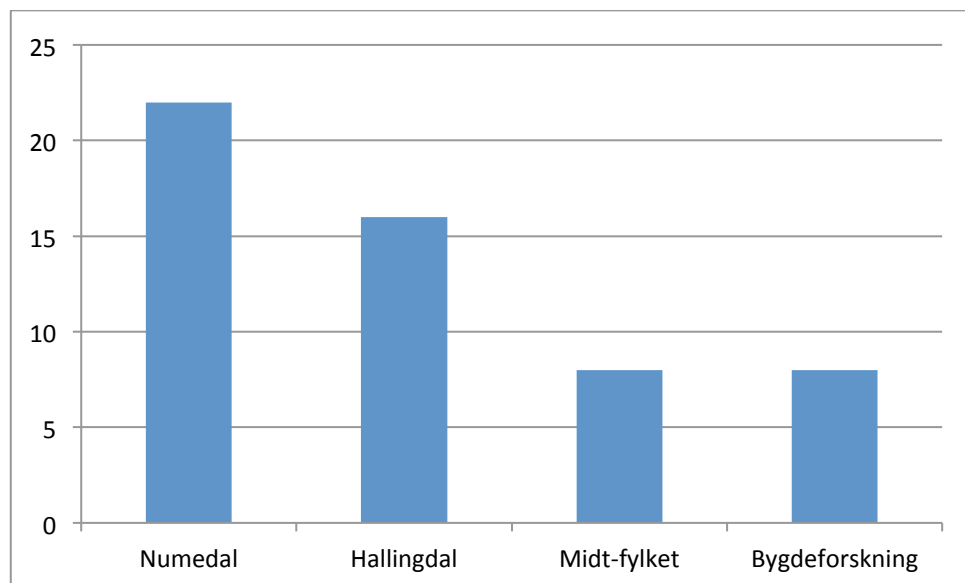
Mange av eierne som bor i nedre del av eller utenfor fylket, bruker ofte eiendommen som feriested. Det er ofte sterke følelser knyttet til gården, og de ønsker å fortsette å bruke eiendommen som feriested, gjerne også i neste generasjon. Her kan kommunene evt. følge opp med krav om boplikt ved neste eiendomsoverdragelse, dersom det er mulig.

Dusterud i Flesberg kommune. Solgt via nettsida www.lysialleglas.no.

5.2 Eierform

Det store flertallet av eierne eier bruket i alene. Noen av disse eier sammen med ektefelle. Prosjektet har ikke oversikt over hvor mange som eier mer enn en landbrukseiendom, men har inntrykk av at det er en mindre andel. Bygdeforskning angir 14 % i sin undersøkelse (Rap. 3/2011).

Tabell 5.2.1. Prosentandel av eiendommer uten fast bosetting som eies i sameige eller dødsbo

Tabellen viser hvor stor andel av eiendommer uten fast bosetting som har mer enn én eier (eiendommer der ektefeller eier sammen er ikke tatt med).

Det er noe variasjon mellom regionene og kommunene. Totalt er 12,8 % av eiendommene i sameie. Bygdeforskning oppgir at 8 % av bruk uten fast bosetting har sameie som eierform. Telemarksforskning oppgir 17 % sameier i Telemark.

Det er mye som tyder på at sameie som eierform medfører mye usikkerhet og handlingslammelse. Det er vanskelig å bli enige om hva som skal skje med eiendommen. Flere parter og stor avstand mellom partene (alder, bosted, slektskap) gjør eierforholdene vanskeligere. Mange gir uttrykk for at de ønsker en oppløsning av sameiet, men det viser seg å være prosesser som tar svært lang tid. Prosjektet har jobbet med flere konkrete saker. Det har vært gjennomført informasjonsmøter spesielt rettet mot sameier. Oppslutningen om informasjonsmøtene har vært god, men behovet for informasjon og veiledning er fortsatt til stede.

5.3 Hva sier eierne på spørsmål om salg eller utleie?

«Lys i alle glas» har vært i personlig kontakt med mer enn 90 % av eierne. De aller fleste har vært positive til henvendelsen, selv når det ifølge eier ikke har vært aktuelt med salg eller utleie av eiendommen. Det er et klart inntrykk at de som bruker eiendommen som feriested er minst innstilt på å selge.

Flere av de som eier mer enn en eiendom ytrer ønske om å sette i stand våningshus for utleie, men hevder det blir for kostbart i forhold til leieinntekter det er mulig å oppnå. Noen av disse husene ligger også slik til, og har en slik standard, at det kun er aktuelt med utleie til «spesielt interesserte».

«Ikkje so lenge mor leve»

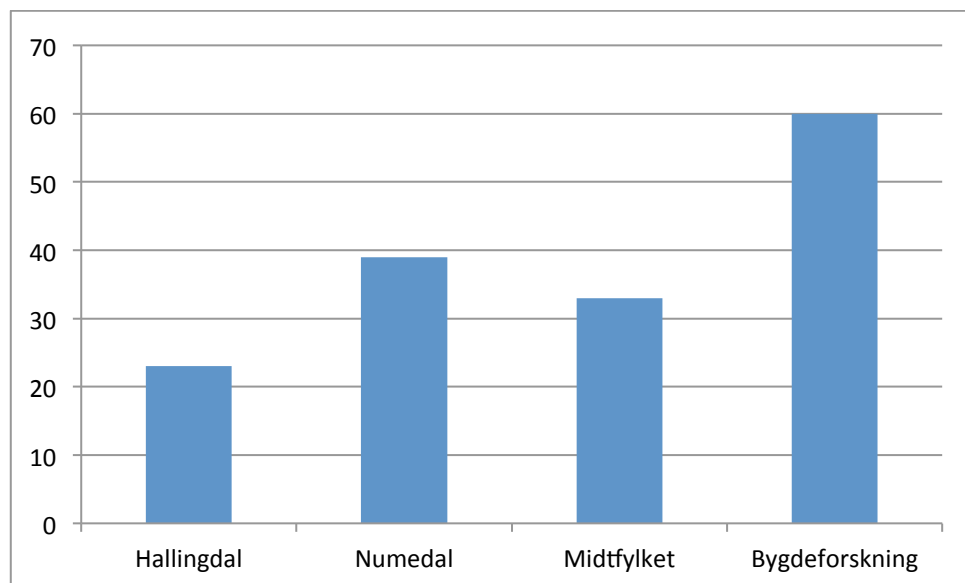
Det er et klart inntrykk at et stort flertall av eierne har en eller annen familiær tilknytning til eiendommen. Dette sammenfaller med Bygdeforskningsundersøkelse. (Rap. 3/11):

«...eiers tilknytning til eiendommen er den faktoren som har desidert størst betydning for hvorfor man fortsetter å eie en eiendom som man ikke selv bebor. Familietilknytningen til landbrukseiendommer er sterk og det ligger en norm og en forventning til at eiendommen skal forbli i slektas eie, noe som altså betyr at tilknytningen både strekker seg bakover i generasjoner, men også framover til neste generasjon(er). Vi kan snakke om et «transgenerasjonelt» eierskap. Dermed oppleves slekta som den egentlige eier, mens den som formelt står som eier forvalter eiendommen over et begrenset tidsrom.»

Mange av eierne har et sterkt ønske om at barn eller barnebarn skal overta eiendommen, samtidig som mange ikke tror at eiendommen er drivverdig og attraktiv som bosted. Eierne mener det blir vanskelig for neste generasjon å skaffe seg relevant arbeid i regionene.

Svært få sier noe som tyder på at pris er viktig for beslutningen om salg eller ikke. Bygdeforskning sier også at pris først blir viktig etter at beslutningen om salg er tatt.

Det er også registrert at mange er usikre på hvilke regler og bestemmelser som gjelder ved eierskifte og at dette i seg selv er en barriere for å gå inn i en overdragelsesprosess. Av den grunn har prosjektet arrangert flere informasjonsmøter om eierskifte, med godt oppmøte.

Tabell 5.3.1. % av eiendommer uten fast bosetting som brukes som feriested

En ganske stor andel av eiendommene brukes som feriested av eier og eiers familie i følge eieren selv. Noen av disse eiendommene brukes mye og holdes i god stand. Eieren uttrykker et sterkt ønske om at det skal fortsette slik og at neste generasjon skal overta eiendommen og fortsatt bruke den som feriested. Disse eierne er lite motivert til å selge eiendommen ut av familien for å oppnå fast bosetting. Andre feriesteder er mindre brukt og har dårligere standard. Eier kan oppleve det som en belastning å måtte bekoste vedlikehold av eiendommen. Enkelte slike eiendommer har kommet på salg og resultert i fast bosetting.

6. Hvem jakter på småbruk?

«Lys i alle glas» har gjennom prosjektperioden hatt kontakt med mange som ønsker seg småbruk, erfaringen er at dette er en svært sammensatt gruppe med ulike motiv. Noen har et sterkt ønske om å finne drømmebruket for å bosette seg der, andre ønsker derimot å benytte denne typen eiendom som feriested, disse er ikke prioritert i prosjektet.

Prosjektet har derimot prioritert familier som har tatt kontakt, og som ønsker å finne bosted. Dette har vært engasjerte familier, med et sterkt ønske om å flytte til området. Enkelte av familiene har allerede fått seg arbeid i kommunene eller regionen. Prosjektet har derfor sett det som svært viktig å bruke tid, for å forsøke å få på disse familiene bosatt i området. Familiene er tatt med på visninger til ledige småbruk. Det har også blitt gjort tiltak for å forsøke å finne midlertidige boliger, slik at familiene kan bosette seg og fortsette jakten på drømmestedet når de er i området.

«Lys i alle glas» har gjort lite for å markedsføre prosjektet overfor de som er interessert i å kjøpe / leie gårdsbruk. Interessentene har selv, via nettsiden www.lysialleglas.no, facebook og avisoppslag, funnet informasjon om prosjektet og tatt kontakt. Prosjektet har hatt lange lister med interessenter som ønsker å kjøpe/ leie. Etterspørselen etter eiendommer har vært betydelig større enn tilbudet, og det har derfor ikke vært aktuelt å markedsføre seg spesielt overfor eventuelle kjøpere. De som har tatt kontakt med prosjektet har hatt få spesifikke krav i forhold til hvilken kommune de ønsker seg til. De ønsker å finne et attraktivt bosted i området eller regionen.

Interessentene som har kontaktet prosjektet har vært ulike, men noen fellestrekk finnes likevel. Nedenfor er interessentene forsøkt beskrevet; dette er en oppsummering i forhold til de inntrykk prosjektet har på bakgrunn av de henvendelser som er mottatt:

Alternativt bosted og livsstil

De fleste som har tatt kontakt har et ønske om alternativt bosted og livsstil. De ønsker plass rundt seg og vil ut av trengselen. Enkelte ønsker seg også nærmere familie. Prosjektet har også hatt kontakt med mange som allerede bor i kommunene, men som ønsker seg et alternativt bosted. De færreste av dem prosjektet har hatt kontakt med har uttrykt ønsker å drive landbruk i stor skala. Det er et ønske om å ha mulighet til å ha noen dyr, «katt og kanin», skog og plass til dyrking av egne grønnsaker.

De som ønsker billig bosted

Prosjektet har hatt noen henvendelser fra interessenter som mest av alt er på jakt etter et rimelig sted å bo. Disse er som andre, henvist til å følge med på prosjektets nettsider, samt å forsøke følge med på egenhånd i forhold til hva som finnes ledig i områdene.

De godt etablerte

Det er også noen godt etablerte voksne som ønsker å kjøpe småbruk. Noen ønsker å ha det som feriested, andre ønsker å flytte tilbake til hjembygda når de blir pensjonister. Hvis det er som feriested at de ønsker seg et småbruk, så har ikke dette bosettingsprosjektet brukt tid på dem.

De som ønsker å drive landbruk

Prosjektet har også hatt kontakt med noen interessenter som har hatt arbeid på gård, og som ønsker å skaffe seg sin egen eiendom for å drive landbruk. Det er også noen som ønsker å kjøpe tilleggsjord til sin egen gård. I noen tilfeller blir husene skilt fra og solgt videre til andre. I andre tilfeller ønsker ikke bonden boliger like innpå arealet hvor det drives landbruk..

«Evig på leit»

Det er noen som kan synes å være evig på leit etter småbruk. De går aktivt til verks, og kan vise til kontakt med mange kommuner. Denne gruppa er ikke opptatt av hvilken kommune de bosetter seg i, men er på jakt etter drømmestedet.

Familie som fikk leie småbruk via Lys i alle glas, men som jakter på et eget sted. Foto: Ståle Weseth, Laagendalsposten.

7. Lovverket

Formålet med endringen i landbrukslovgivingen som trådte i kraft i 2009 var bl.a. å forenkle og tydeliggjøre reglene om bo- og driveplikt. Det ble vedtatt endringer både i konsesjonsloven, odelsloven og jordloven. Reglene om boplikt i odelsloven er nå flyttet til konsesjonsloven. Bestemmelsene om lovbestemt boplikt er avgrenset til å gjelde bebygd eiendom som fyller kravene til odlingsjord og hvor eiendommen er eller har vært brukt som helårsbolig. Det er kommunene som har myndighet til å avgjøre konsesjonssøknader. En følge av lovendringen er at muligheten til å søke fritak fra boplikten er opphørt. Eier som ikke kan eller vil oppfylle boplikten må søke konsesjon. Kommunen kan i sin konsesjonsbehandling sette vilkår i forhold til bosetting. Denne lovendringen førte til at en rekke eiendommer det tidligere var boplikt på, nå ikke lenger har boplikt. Dette fikk spesielt store utslag for de to øverste kommunene i Numedal, Nore og Uvdal og Rollag. Kommuner som har innført 0-konsesjon, kan også sette vilkår om bosetting på eiendommer som er under 100 daa totalt.

7.1 Null-konsesjon

Endringene i konsesjonsloven ga også kommuner med nedsatt konsesjonsgrense (0-konsesjon) mulighet til å sette slektskapsunntaket ut av kraft. Et flertall av kommunene våre har satt spørsmålet om 0-konsesjon på dagsordenen i prosjektperioden og kommet til ulike konklusjoner.

Kommune	Status pr. 01.12.2011	Merknader
Hemsedal	Forskrift om nedsatt konsesjonsgrense kunngjort 2010	Har opphevet slektskapsunntaket
Hol	Forskrift om nedsatt konsesjonsgrense kunngjort 10.06.10	Ønsker ikke å fjerne slektskapsunntaket, opprettholder tidligere forskrift
Ål	Forskrift om nedsatt konsesjonsgrense kunngjort 07.02.11	Har opphevet slektskapsunntaket
Gol	Har forskrift om nedsatt konsesjonsgrense med slektskapsunntak	Har forskrift om nedsatt konsesjonsgrense med slektskapsunntak
Nes	Forskrift om nedsatt konsesjonsgrense er ute til høring, frist 05.12.2011	Forslag om å oppheve slektskapsunntaket og opprettholde tidligere forskrift
Flå	Forskrift om nedsatt konsesjonsgrense vedtatt 24.06.10	Ønsker ikke å fjerne slektskapsunntaket, opprettholder tidligere forskrift
Krødsherad	Forskrift om nedsatt konsesjonsgrense	Har ikke hatt saken til behandling denne perioden
Sigdal	Har forskrift om nedsatt konsesjonsgrense vedtatt i 2004.	Har ikke vurdert å sette slektskapsunntaket ut av kraft.
Modum	Har ikke forskrift om nedsatt konsesjonsgrense	Har ikke vært tema
Nore og Uvdal	Forskrift om nedsatt konsesjonsgrense og slektskapsunntak er til politisk behandling	Sluttbehandling vinteren 2012
Rollag	Har ikke forskrift om nedsatt konsesjonsgrense	Har ikke vært tema
Flesberg	Har ikke forskrift om nedsatt konsesjonsgrense	Har ikke vært tema

Alle kommunene i Hallingdal med unntak av Flå hadde innført forskrift om nedsatt konsesjonsgrense før prosjektet startet. Ved lovendringene i 2009 kom muligheten til å la bestemmelsene om 0-konsesjon gjelde også for nær familie. Kommunene har ønsket å vurdere om dette er et hensiktsmessig verktøy for å få helårsbosetting i flere boliger. Det vurderes noe ulikt i kommunene. Hemsedal, Gol og Ål har satt slektskapsunntaket ut av kraft, Hol og Flå har valgt og ikke gjøre det.

7.2 Sameie og dødsbo

Sameier og dødsbo er en problematisk eierform i forhold til bosetting og boplikt, jfr. Kap. 5.2.

Prosjektet har fått følgende redegjørelse fra Landbruksdepartementet når et dødsbo blir et sameie og når det kan foreligge mislighold med boplikt:

«Departementet har lagt til grunn at når fristen for å kreve offentlig skifte er gått ut – tre år etter arvelaters død – må det i utgangspunktet legges til grunn at det er oppstått et tingsrettslig sameie i eiendommen mellom arvingene og derved et erverv som utløser bo-og driveplikt.

Fristen for å oppfylle bo- og driveplikten er 1 år, og skal regnes fra det tidspunkt sameiet er oppstått. Dette betyr at det kan foreligge mislighold av bo- og driveplikten, dersom disse ikke er oppfylt innen 4 år etter arvelaters død. Kommunen kan i tilfelle følge saken som en vanlig misligholdsak.»

Kommunen vil kunne ha en utfordring i å følge med på slike eiendommer. I sameier skjer det også overdragelser av andeler i sameiet. For eiendommer som oppfyller kravene til odlingsjord kan det oppstå boplikt for den nye parten. Dette er forhold som kommune må være spesielt oppmerksomme på.

8. Bolyst

Prosjektet «Lys i alle glas» er et bosettingsprosjekt. Bosetting og bolyst, er et vidt begrep. Det handler blant annet om vilje til å flytte, muligheter til å flytte med familie og arbeid, om det finnes hus å flytte til, om man får solgt huset man flytter fra, vertskapsrollen til de som tar imot osv.

I løpet av prosjektperioden har temaet bolyst ofte vært tema. Vertskapsrollen og hvordan kommunen og bygda generelt tar i mot nye innbyggere er viktig. Prosjektets hovedutfordring har vært tilgjengelige bosteder, ikke familier eller personer som kunne tenke seg å flytte til området. Det har vært nødvendig å fokusere på å finne boliger, småbruk og kårboliger på allerede bebodde gårder, til de som gjerne vil flytte til et område. Prosjektet har derfor ikke brukt tid eller ressurser på å markedsføre boliger eller bygda. De tilgjengelige bostedene er lagt ut på nettsiden til prosjektet, slik at interessenter lettere kan finne fram til de bostedene som finnes.

Andre bolystprosjekter i regionen:

«Velkommen til oss»

Buskerud Fylkeskommune satte i 2009 i gang et prosjekt for «Kommuner med nedgang i folketallet i Buskerud». Navnet er nå byttet ut med «Velkommen til oss». Målet er å få bosetting inn som en viktig del av kommuneplanlegginga, og viktige temaer er jobb og næringsutvikling, egnet bolig, samt tilflytting og vertskap. De vil se på hvordan man kan mobilisere aktørene i kommunene med lokal samfunnsutvikling. Aktører er innbyggere, næringsliv, ungdom, hytteiere og frivillig sektor.

«Bolyst i Krødsherad»

I Krødsherad har kommunen hatt et eget bolyst-prosjekt siden 2008. Oppgavene har blant annet vært å involvere ungdommen, lage oversikt over ledige hus og boliger, informasjonsbrosjyrer, jobbe med kommunens nettsider og fellesmøter med næringslivet i kommunen. I 2011 fikk Krødsherad kommune bolystmidler fra KRD (Kommunal og Regionaldepartementet) til å videreføre deler av dette arbeidet. Nå er det imidlertid spisset mer mot kulturbasert steds og næringsutvikling.

Omdømme i Nes

I Nes kommune har man satt fokus på omdømme og deltatt på Distriktssenterets omdømmeskole. Nes kommune jobber nå med omdømme som et pilotprosjekt i Hallingdal og er et av tiltakene under «Hallingdal 2020».

«Hallingdal 2020»

Hallingdal har fått bolystmidler fra KRD for å utvikle Hallingdal til en bærekraftig bo- og arbeidsmarkedsregion. Prosjektet går på omdømmebygging og profilering av Hallingdal. Konkrete tiltak er blant annet; utvikling av landsbyen i Hallingdal, omdømmeprosjektet Nes, kultursamarbeid, arbeid med Ungdomsrådet og ordning med Hallingambassadører.

Vikje i Rollag

Rollag kommune fikk i 2010 bolystmidler fra KRD til jobbe med et prosjekt for å få til tomter på småbruket Vikje som kommunen eier. Boligområdet Vikjegrenda er planlagt og profilert som et annerledes boligfelt med romslige tomter som alternativ til småbruk.

Nytt liv på Setra i Sigdal.

9. Resultater

9.1 Salg og bosetting

Prosjektet har vært i kontakt med flesteparten av eierne av de 780 ubebodde gårdsbrukene.

Tabellen under viser en oversikt over hvor mange eiendommer som er solgt i prosjektperioden i de tre regionene.

Region	Antall solgte bruk	Registrerte bruk uten fast bosetting	Prosentandel solgt
Hallingdal	53	299	18 %
Numedal	39	278	14 %
Midt-Buskerud	32	203	16 %
Sum totalt	124	780	16 %

Tabell 9.1.1 Oversikt over solgte bruk i alle tre regionene.

Dette gjelder alle bruk som i utgangspunktet var uten fast bosetting. Alle eiendomsoverdragelser (familieoverdragelser og fritt salg) i prosjektperioden 2008-2011 er registrert, uavhengig om det har ført til bosetting eller ikke.

En eiendomsoverdragelse er ofte en prosess som går over mange år, fra eier vurderer salg til ny eier er registrert i matrikkelen og kjøpet er tinglyst. I tillegg vil det gjerne gå enda noe tid før det blir bosetting. Det er ved utgangen av 2011 i tillegg registrert 8 bruk som er lagt ut for salg, men der ny eier ennå ikke er registrert.

I tillegg til at eiendommer er solgt, har det skjedd endringer på en del eiendommer, ved at eiere eller familiemedlemmer har bosatt seg på eiendommen, uten at det har skjedd en overdragelse. Her er tallene muligens noe lave da det kan ha skjedd tilflyttinger som ikke prosjektet har fanget opp. Minst 26 bruk har fått ny bosetting ved at eier selv eller familiemedlemmer har flyttet dit.

Region	Egen bosetting	Utleie	Sum
Hallingdal	7	8	15
Numedal	6	7	13
Midt-Buskerud	13	18	31
Sum totalt	26	33	59

Tabell 9.1.2 Oversikt over de brukene der eier har bosatt seg sjøl eller det skjer et utleie

Prosjektet har også jobbet med å formidle hus til leie. Dette har ført til at minst 33 bruk er bortleid til fast bosetting i prosjektperioden. Disse tallene er også noe usikre. En har ikke greid i fange opp alle nye leieforhold. På noen eiendommer har det sågar vært flere leieforhold i prosjektperioden.

Prosjektet brukte også nettsida til å legge ut andre småbruk og landlige boligtomter som har vært til salgs. Totalt for de tre regionene så er det solgt om lag 30 bruk/steder som har ligget på nettsida, som ikke har vært blant de 780 brukene som har vært registrert som ubebodde. Andre bolighus i boligfelt og lignende er ikke markedsført gjennom nettsiden, men målet har vært å ha noe å tilby de mange som leiter etter et landlig sted med stor tomt.

Region	Bosetting	Antatt bosetting	Usikker bosetting	Sum	Målsetting
Hallingdal	31	21	16	68	40
Numedal	25	5	22	52	30
Midt-Buskerud	47	7	9	63	30
Sum totalt	96	33	45	183	100

Tabell 9.1.3. Oversikt over bosetting på de 183 brukene hvor det har skjedd en endring.

Prosjektet har registrert sikker ny bosetting på minst 96 bruk i prosjektperioden. Det kan bety en tilflytting på 2-300 personer.

Antatt bosetting vil si at det er stor sannsynlighet for at det vil bli fast bosetting på disse bruka i løpet av 1-3 år. Det gjelder bruk der salget nylig har skjedd, kommunen kan ha gitt utsatt frist for bosetting, eller det kan være hus under oppføring/restaurering.

Usikker bosetting ligger noe lenger fram i tid, eller det kan være bruk der kommunen ikke har virkemidler til å kreve bosetting.

En bosettingsprosess kan ofte ta noe tid fra salget er gjennomført til bruket er bebodd. Hus må bygges eller restaureres, flytting må tilpasses jobbsituasjon og skolegang. I følge lovverket har ny eier et år på seg til å tilflytte eiendommen. I praksis kan det ofte ta noe lenger tid og vil da kreve en avklaring med kommunen i forhold til en evt. konsesjonssøknad.

Det er ingen enkel oppgave å få en sikker oversikt over bosettinger på alle eiendommene. Matrikkelen gir ofte en klar adresse knyttet til eiendommen, prosjektet har derfor tatt utgangspunkt i flytting som er registrert i Folkeregisteret.

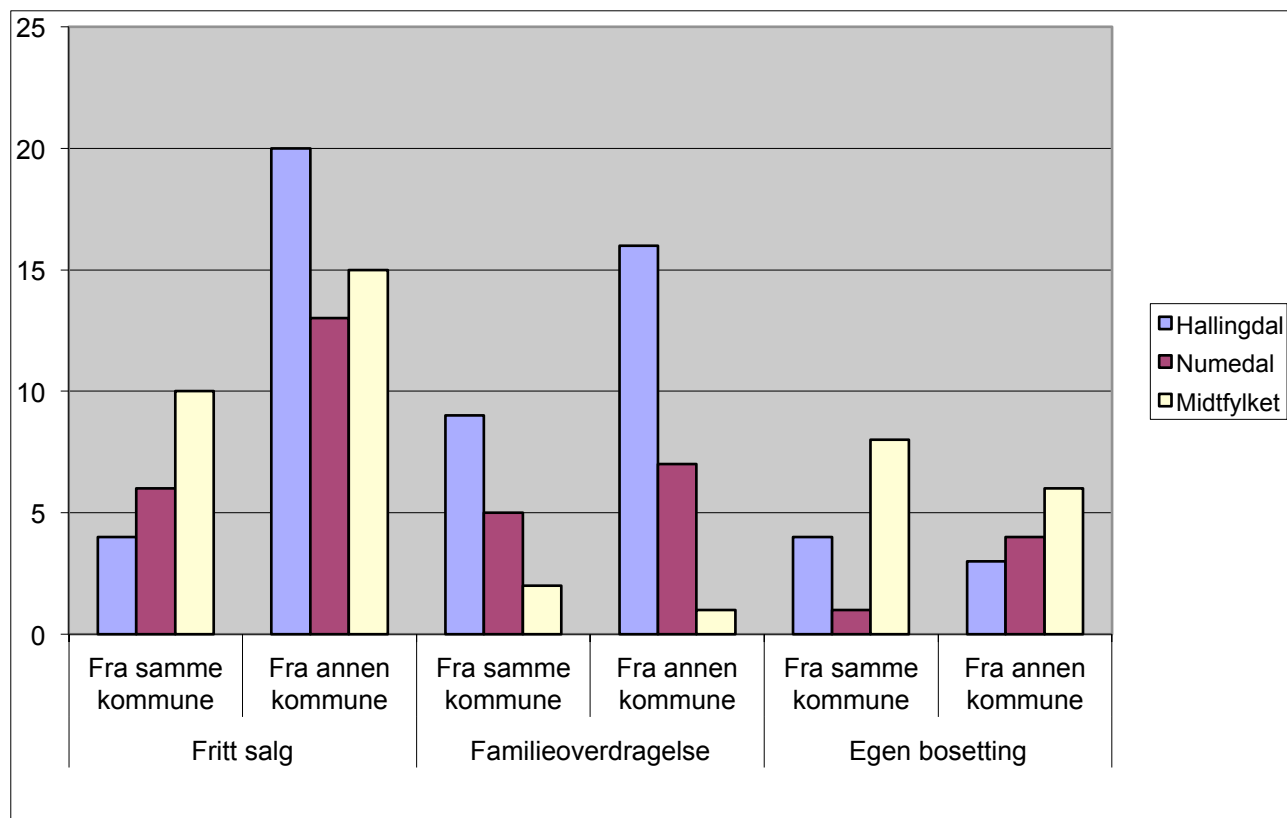
9.2 Hvem er de nye eierne?

De fleste eiendomsoverdragelser som er registrert i prosjektet har skjedd gjennom fritt salg. Fritt salg og familieoverdragelse fører i mange feller til tilflytting fra andre kommuner enn der eiendommen ligger.

Prosjektets erfaring er også at det er innbyggere som allerede bor i kommunen eller nabokommunen ønsker å kjøpe gårdsbruk. Dette kan være familier som har vært på utkikk etter denne type eiendom lenge, og som ved å få kjøpt seg gårdsbruk blir boende i kommunene. Prosjektet har kjennskap til flere familier som har flyttet ut av kommunene fordi de ikke fikk kjøpt den type eiendom de ønsker seg. Dette betyr at også en del innbyggere flytter innad i kommunene.

Gjennom prosjektperioden har det vært et ønske å vite noe om hvor tilflyttingen kommer fra. Figur 10.2.1 viser en oversikt over hvor de nye tilflytterne kommer fra. Om de har flyttet innenfor kommunen eller om de kommer fra andre kommuner.

Når det har skjedd et fritt salg, kommer eierne i hovedsak fra andre kommuner. Ved familieoverdragelser er det også slik i Hallingdal og Numedal. I Midt-Buskerud er det færre familieoverdragelser og vanskelig å si noe generelt. For egen bosetting er det begrenset med informasjon.

Figur 9.2.1 Figuren viser en oversikt over hvor tilflytterne kommer fra. Figuren gjelder kun de eiendommene der prosjektet vet at det har skjedd tilflytting.

Tall fra Statistisk Sentralbyrå (SSB) viser at for 2009 skjedde 60 % av overdragelsene av gårdsbruk innad i familien, mens 40 % var fritt salg. Prosjektets tall avviker fra dette og viser at kun 32 % av salgene skjedde innad i familien, mens 68 % av salgene kan registreres som fritt salg.

De tre prosjektlederne har i ulik grad vært i dialog med de nye eierne av bruk som er solgt. I noen tilfeller er det opplyst av tidligere eiere at stedet nå er solgt. Prosjektet har ikke brukt ressurser på å følge opp de nye eierne direkte. I de tilfeller der det har vært naturlig med dialog, så har det vært innbudt til det. Dette har vært nyttige for å få tilbakemeldinger. Hva er vanskelig på et nytt sted? Hvordan er de blitt tatt i mot fra kommunen? Hvordan trives de?

9.3 Arbeid og næringsetablering

Hovedmålet jfr. prosjektplanen var å få 100 bruk bebodd, samt at de som kommer flyttende får seg arbeid.

Få potensielle kjøpere har spurt om hjelp til å skaffe seg arbeid. Arbeid har derfor ikke vært et stort fokusområde i prosjektet. Det kan se ut som om folk er mer opptatt av arbeidsmarkedet og boforhold før de bestemmer seg for å flytte. Når avgjørelsen først er tatt om at man ønsker å flytte, så har «Lys i alle glas» opplevd at de nye eierne stiller få spørsmål om arbeidsmuligheter. Det spørsmålet har de fleste avgjort før de kjøpte eller leide eiendom.

Et titalls personer som har tilflyttet via «Lys i alle glas» har vært i dialog med Buskerud Næringshage i Sigdal for å få bistand til etableringer eller hjelp til å komme i dialog med noen angående arbeid. I Midt - Buskerud har prosjektet dermed fått kjennskap til hva 53 av de nye eierne/leietakerne jobber med. Dette har ikke vært en systematisk registrering, men en gjennomgang av de som har tatt kontakt eller som det

har vært dialog med på annen måte. Siden grunnlaget er relativt lite, er det ikke laget statistikk for å synliggjøre resultatene. Også i Numedal og Hallingdal har det vært gitt bistand via etablerersenter eller kommune.

Prosjektet har vurdert å kontakte de nye eierne med spørreskjema eller intervju for å finne ut mer om arbeidssituasjon, men med hensyn til personvern og etikk er ikke dette gjort. Prosjektets erfaring er at det å ta kontakt med nye eiere for å få informasjon om sysselsetting blir et spørsmål som for mange kan være veldig privat. Intervju og spørreskjema er krevende arbeidsmetoder og prosjektet har derfor valgt å bruke ressursene til å jobbe med å få flere gårdsbruk ut på salg.

9.4 Profilerings

I løpet av prosjektperioden har det vært flere oppslag i Nationen og Aftenposten, samt i lokalaviser om prosjektet. I tillegg har det vært innslag på Hallingradioen og NRK Buskerud. Nokre oppslag er lagt som vedlegg til rapporten.

Det ble tidlig i prosjektperioden klart at det var helt nødvendig å ha et sted å legge ut informasjon om prosjektet, samt legge ut informasjon om gårdsbruka som var til salgs eller til utleie. Nettstedet www.lysialleglas.no ble derfor opprettet. Her har det vært mulig for interessenter å finne informasjon om prosjektet vårt. Nettsiden har også inneholdt informasjon om lovendringer og utdrag fra lover som gjelder problemstillingene i «Lys i alle glas».

I 2010 etablerte prosjektet også en egen facebookside. Det ble etter hvert klart at prosjektet trengte en kanal hvor man raskt kunne kommunisere ut endringer. Facebooksiden har derfor blitt brukt i tilfeller hvor det har vært viktig å prøve å nå ut raskt, slik som når det er nye bruk til salgs, visning på et bruk eller at det skal arrangeres kurs.

Siden «Lys i alle glas» har fått midler fra Småsamfunnssatsningen fra LMD / KRD er prosjektet vurdert og fulgt opp av både Norsk senter for bygdeforskning og fra Distriktssenteret. På Distriktssenterets hjemmesider finnes også presentasjon av prosjektet.

Det som skiller «Lys i alle glas» fra mange andre prosjekter som jobber med samme tema er størrelsen på prosjektet. Det finnes få andre eksempler der tre regioner med t 12 kommuner og 3 prosjektledere jobber sammen, om samme problemstilling. Dette har gjort at prosjektet har blitt lagt merke til og brukt som eksempel i mange sammenhenger, slik som i taler fra statsråder, Bygdeforsknings rapport «Det handler om følelser», Fylkeskommunene sitt prosjekt PADIMA og seinest i Landbruksmeldinga (St.meld nr 9 2011-2012) for 2012.

10. Evaluering av prosjektarbeid

God forankring hos eierne (kommunene)

Alle de 12 kommunene har kommunestyrevedtak på at de skal være med i prosjektet. Det er innvilget årlig 30.000 kr. fra hver kommune i tillegg til årlige egeninnsats verdsatt til 30.000 kr. Landbruksforvaltningen i alle kommunene deltok i registreringsarbeidet i 2007 (forprosjekt). Ved oppstart av hovedprosjektet i januar/februar 2008 ble det sendt ut et brev til alle eiere av bruk uten fast bosetting. Brevet orienterte om hensikten med prosjektet og opplyste om eierne ville bli kontaktet av prosjektleder. Brevet var underskrevet av alle ordførerne i de respektive regionene. Dette var med på å gi prosjektet legitimitet og ble lagt merke til av eierne av de ubebodde gårdsbrukene som fikk brev.

Prosjektlederne har gjennom hele prosjektperioden hatt tett kontakt med kommuneadministrasjonen, fortrinnsvis landbruksforvaltningen, gjennom regelmessige møter, på ulike temaseminarer og gjennom møter med den enkelte kommune, samt telefon og mail-kontakt. Kommunenes engasjement har vært et viktig suksesskriterium for prosjektet, men kommunene er forskjellige og har hatt ulike innfallsvinkler til prosjektet.

Gjennomarbeidet prosjektplan og god organisering (PLP-metoden)

I forprosjektperioden ble det utarbeidet en grundig prosjektplan med klare mål for prosjektet. Prosjektet er organisert etter PLP-metoden med styringsgruppe, prosjektansvarlige, prosjektledere og prosjektmedarbeidere. Metoden gir god rolleavklaring og bidrar til effektivt arbeid. Det har vært en kompetent og interessert styringsgruppe med beslutningsmyndighet.

Styringsgruppa har bestått av representanter for de tre regionene, Regionrådet for Hallingdal, Numedalsutvikling og Næringshagen i Kunstnerdalen (nå Buskerud Næringshage). Disse tre har fungert som prosjektansvarlige. I tillegg har kommunene i hver region hatt sin representant. Fylkeskommunen fikk etter hvert også sin representant i styringsgruppa. Det har vært nyttig for prosjektet å ha kontakt mot fylkeskommunen på politisk og administrativt nivå.

Fullfinansiering

Prosjektet har vært finansiert gjennom midler fra kommunalt, regionalt og nasjonalt nivå. En god finansiell plattform har gitt forutsigbarhet og ro til å drive prosjektarbeid.

Langsiktighet (4-5 år)

Prosjektet har gått over 4 år i tillegg til et års forprosjekt. I denne type arbeid er det helt avgjørende med langsiktighet, og vi er sikre på at en vil se resultater av prosjektarbeidet flere år framover.

3 prosjektleder med kompetanse og lokal forankring

Tre engasjerte prosjektledere i ca. 50 % stilling hver har hatt ansvar for hver sin region. I tillegg har de samarbeidet om flere felles tiltak, som seminarer, nettside, nyhetsbrev ol. Flere prosjektledere gir mindre sårbarhet ved sykdom eller skifte av prosjektleder.

Samarbeid, 12 kommuner i 3 regioner

Det har vært nyttig å jobber på tvers av kommunegrense og regiongrenser. Kommunene og regionene er forskjellige, har mye å lære av hverandre og har behov for å bli bedre kjent med hverandre. Utfordringene med tomme gårdsbruk er den samme, med ressurser og valg av virkemidler kan variere.

11. Erfaringsutveksling – samarbeid med andre lignende prosjekter

I forhold til informasjonsutveksling har situasjonen endret seg i løpet av prosjektperioden. I starten tok prosjektet kontakt med andre prosjekter for å høre hvordan ulike framgangsmåter og tiltak har fungert, mot slutten av perioden har «Lys i alle glas» blitt forespurt og invitert av andre prosjekter til å presentere sin framgangsmåte og resultater. Prosjektet har i løpet av perioden gjort mange nyttige erfaringer, disse er etter forespørsel delt med tilsvarende prosjekter.

I løpet av prosjektperioden har det vært etablert kontakt mellom «Lys i alle glas» og flere tilsvarende bosettingsprosjekter. Det har blitt vurdert som viktig å sette seg inn i hvilke erfaringer andre prosjekter har gjort seg, for å «lære av andres feil», men også for å søke inspirasjon og komme fram til gode framgangsmåter på en raskere måte.

Det var tidlig i prosjekteperioden tett kontakt mellom «Lys i alle glas» og «Mange vil ha – men få vil selje»-prosjektet i Vest-Telemark. Dette var svært verdifullt og ga oss stor inspirasjon i oppstartsperioden. Også seinere i prosjektperioden har «Lys i alle glas» vært på studietur til Vest-Telemark for å hente inspirasjon. Det har vært flere møter mellom «Lys i alle glas» og Fylkeskommunens «Velkommen til oss»-prosjekt. Siden begge prosjektene i hovedsak jobber med de samme kommunene og har målsetning om økt bosetting, har det fra «Lys i alle glas» sin side vært viktig å sikre at det fylkeskommunale prosjektet har god kunnskap om vårt arbeid. Prosjektlederen for «Velkommen til oss» er også ansvarlig for PADIMA prosjektet for Buskerud (EU Interreg 4c- prosjekt som jobber for økt bosetting i fjellområder i Europa). Dette har medført at «Lys i alle glas» har blitt presentert som et godt eksempel for prosjektdeltagere fra flere land i Europa.

«Lys i alle glas» har hatt møte med «Slipp oss til» i Buskerud – prosjektet, etablert av Norsk bonde og småbrukarlag. Dette er et relativt nytt prosjekt i Buskerud. Det ble derfor ansett som viktig å informere prosjektleder om vårt arbeid, slik at flere prosjekter har kjennskap til våre erfaringer og flere prosjekt forhåpentligvis kan nå sine målsetninger.

Ved flere anledninger har det vist seg verdifullt å delta på store konferanser. I 2009 og 2010 deltok prosjektlederne på KRDs Småsamfunnskonferanse. Her ble det etablert kontakter, som i neste runde har betydd at «Lys i alle glas» har blitt forespurt om å presentere prosjektet på andre seminarer. Våren 2011 ble «Lys i alle glas» invitert i regi av Fjellregionen til et seminar på Tynset for å informere om prosjektet.

«Lys i alle glas» har blitt kontaktet av andre prosjektledere eller andre som vurderer å etablere liknende bosettingsprosjekter, fra blant annet Hordaland og Finnmark.

12. Overføring av erfaringer og arbeidsoppgaver og tiltak videre

Prosjektets anbefalinger til oppfølging av oppgaver slik at arbeidet med bosetting i kommunene kan fortsette:

Tilflytterkontakt i hver kommune

«Lys i alle glas» har fått mange henvendelser fra personer som ønsker å flytte til våre regioner dersom de får kjøpt den eiendommen som de ønsker seg. Dette er potensielle tilflyttere som kommunene bør sørge for å ta i mot på en god måte. Dette er et tidkrevende og viktig arbeid, men kan være avgjørende for om en oppnår bosetting.

Prosjektet anbefaler at slike henvendelser tas i mot på servicetorgene i kommunene. I Hallingdal er dette en ordning som allerede er igangsatt i forbindelse med Placement-prosjektet og bør kunne videreutvikles som en del av kommunenes bosettingsarbeid.

Ajourføring av lister over bruk uten fast bosetting

Ved prosjektets avslutning får kommunene overlevert alt skriftlig materiell som gjelder eiendommene uten fast bosetting. For at kommunen skal kunne arbeide videre med dette området, er det viktig at listene ajourføres og suppleres. Vi anbefaler at kommunene setter av ressurser til dette og at det oppnevnes en kontaktperson.

Nyhetsbrev

Dette har vært en viktig og nyttig informasjonskanal ut til eierne av bruk uten fast bosetting.

Vi anbefaler at det settes av ressurser slik at det kan sendes ut nyhetsbrev til eierne to ganger i året. De første to årene kan det benyttes midler fra prosjektet, seinere bør regionene selv finansiere dette sammen med kommunene. De neste to årene legges redaksjonsansvaret til Buskerud Næringshage ...). Kommunene er ansvarlig for å bidra med stoff og til utsending til sine respektive eiere.

Nettside

www.lysialleglas.no har vært en viktig informasjonskanal i prosjektet, spesielt mot potensielle kjøpere. Prosjektet anbefaler at denne videreføres gjennom Numedalsutvikling som ansvarlig redaktør de første to årene kan det benyttes midler fra prosjektet, seinere bør regionene selv finansiere dette sammen med kommunene. Kommunene er ansvarlig for å bidra med stoff til nettsiden, spesielt om eiendommer som legges ut for salg. Prosjektet vil også anbefale kommunene og andre å benytte facebook-siden til «Lys i alle glas» som informasjonskanal.

Informasjonsmøter om eierskifte

Prosjektet har gjennomført flere informasjonsmøter om eierskifte med stor oppslutning og interesse. Dette er et tiltak som bør videreføres. Opplæringskoordinator i Viken Skog, har sagt seg villig til å arrangere flere informasjonsmøter om eierskifte rettet mot eiere av bruk uten fast bosetting. Møtene finansieres gjennom deltakeravgift. Kommunen er ansvarlig for å sende ut invitasjoner til aktuelle deltakere.

Dialogmøter

Prosjektet har arrangert dialogmøter med fylkesmannens landbruksavdeling, Folkeregisteret og med eiendomsmeglere og andre som jobber med eierskifter etter ønske fra landbruksforvaltningen i kommunene. Vi anbefaler kommunene å arrangere regelmessige dialogmøter også i framtida.

Kommunenettverket

Landbruksforvaltningen i Hallingdal og Numedal har i en årrekke hatt samlinger ca. 6 ganger i året. I prosjektperioden har prosjektlederne vært invitert en rekke ganger for å orientere om arbeidet. Dette er

et nyttig forum for å ta opp og diskutere felles utfordringer over kommunegrensene. Vi anbefaler at «Lys i alle glas», dvs. bosetting på fraflytta bruk, får en fast plass på sakskartet på disse møtene. Landbruksforvaltningen i Midt-Buskerud bør også inviteres når det er hensiktsmessig.

Evaluering av «Lys i alle glas»

Hovedprosjektet har pågått over 4 år og vi har nådd de målsettingene som ble satt. Prosjektet er sikker på at en kommer til å se resultater av prosjektet også i flere år framover. Prosjektet vil derfor anbefale at det gjennomføres en evaluering av prosjektet i løpet av 2014. Regionrådene i samarbeid med kommunene er ansvarlige.

13. Vedlegg

- Søknader
- Brev til eierne
- Registreringsskjema
- Brosjyre
- Invitasjoner til kurs og seminar
- Nyhetsbrev
- Diverse mediaklipp

14. Litteratur

- Norsk senter for Bygdeforskning, rapport 3/2011. «Det handler om følelser»
- Telemarksforskning – Bø, rapport 222/2005. «Mange vil ha, men få vil selje». Småbruk som ressurs for busetting
- «Bruk mulighetene! Økt bosetting på ledige gardsbruk». Brosjyre 2005
- Distriktssenteret sin evaluering av prosjektet - <http://www.distriktssenteret.no/>
- Bolyst i Hallingdal: <http://www.regionraadet.no/Menyvalg/Nyheiter/3-MILLIONAR-STATLEGE-BULYSTMIDLAR-TIL-HALLINGDAL/>
- Omdømmeprojektet på Nes. <http://www.distriktssenteret.no/informasjionssider/2010/05/omdommeskolen-2010>
- Vikje i Rollag: www.vikje.no